

Mala pripovjest

Dr. Andrija Štampar

P

red 40 godina bilo je selo M. sasvim naše. Lijepo bijele kućice nizale se pravilnim redom, te

činile selo M. ubavim gnijezdom. Ljudi su lako živjeli; bavili se većinom stočarstvom, a obrađivanje polja zaostajalo. Zdravi, jaki ljudi voljeli su ići za stadom ovaca, svirati u frulu, sunčati se pod vedrim nebom, nego da drže za plug. A zašto i ne bi? Onda je još svega bilo u izobilju, a život lagan, da ne može biti lakši, nitko nije nikome smetao, svi su bili zadovoljni.

A kad došla jesen sa svojim žutim lišćem, a od provele šljive počela rakija da se peče, onda je selo oživjelo. Bilo je govora dva tri dana, a onda se opet ušutilo. I opet se dalje živjelo jednakim životom ... Jednog proljeća došao u selo neki tuđinac odnekud iz Bačke, nije govorio hrvatskim jezikom, ali ga to nije ništa smetalo. Naselio se nakraj sela u jednoj malenoj kućici. Selom se počelo govoriti: došao Švabo. S vremenom naučiše se na nj tako, da su ga sasvim lijepo susretali. On je pošao u službu k nekom imućnijem seljaku. Njegova je žena radila poput crva. Gazda je bio s njime zadovoljan. Iduće godine dođe drugi tuđinac, ali taj je bio imućniji; on je na dražbi kupio posjed od 10 jutara i lijepu kuću. Sa svojom porodicom počeo obrađivati polje drukčije nego naši ljudi, njegove su njive bolje rodile, njegovi su konji bili svjetliji, krave su davale više mlijeka. Taj je tuđinac većma uzburkao selo. O njemu se mnogo govorilo, a često su se seljaci radi njega međn sobom prepirali. Jedan je tvrdio, da ne valja ovo, što on radi, a drugi, da valja te da bi svi trebali tako da rade.

Tako je to išlo iz godine u godinu. Tuđinaca je dolazilo sve više i više. Danas je već cijelo selo prepolovljeno. Pola je naših, pola njihovih. Svuda su tuđi u boljem. Njihove kuće su ljepše, njihova polja plodonosnija i bogatija. I djece imaju više, nego naši. Osnovaše i čitaonicu, traže svoga župnika i njemački jezik u školi.

Došao sam u selo kad je već takova bilo. Mnogo sam zalazio među seljake, da ih izbliza vidim, da upoznam njihovo srce i dušu. Najmiliji mi je bio stari mlinar, koji je na kraju sela provodio tužne dane kraj svoje vodenice. Tromo bi sjeli na obalu vode i govorili o prošlim danima. Stari mlinar je za njima uzdisao i hvalio ih, nikako se nije mogao prilagoditi novom vremenu.

- Kako je nekad lijepo bilo, moj sinko, onda nije ovdje bilo ovih tuđih ljudi. Sada su poplavili naše selo i istisnuli nas iz naših kućišta. A prije je - bio sav svijet naš. U crkvi se pjevalo i Bogu molilo samo hrvatski, danas, Bože moj, čuje se njemačka molitva, a imaju čak i svoj oltar, kao da nije jedan Bog. Sada čak traže, da im se i njemački propovijeda. Baš ćemo sasvim propasti.

- Kako je moglo do toga doći? - pitaću ja.

E kako, lijepo, svake ih je godine više dolazilo, mnogo su naši ljudi sami krivi, nisu kao oni marljivi i trijezni.

- Trijezni? Čudim se ja.

-Da, trijezni, eto vidiš, oni ne piju kao naši. Još je sada dobro, ali kako je bilo u prijašnja vremena. Baš je ta prokleta rakija uništila naše ljude i opustila naše domove. Baš ću ti, sinko, pripovijedati jedan događaj da bolje vidiš, kako smo se u piću utopili. Ti poznaš staroga Marka, što stanuje u onoj podrtini na kraju sela. Znaš, da nigdje ništa nema i sretan je, kad ga ko na porciju zovne. Pred 20 godina bio je imućan, imao je lijepu kuću i plodne njive. Sada je u njegovoj kući tuđi čovjek, koji je amo došao bez ičega.

Marko se već u mladosti odao piću. Čuju li se u selu gajdaši, kod koga su, kod Marka. Kome se najviše svraćaju gospoda, k Marku. Tako ti to išlo iz godine u godinu. Polja ostala neobrađena, čak ni poreza nije plaćao. Žena, kaže, pokvarila se u takovom životu. Djeteta ni jednoga. Jedno zlo od drugoga. Marko se još više odao piću, kad mu nije bilo od srca poroda. Jer kome će da ostavi svoju kuću i njive? Često je išao sokakom pijan vičući i zadirktivajući u mirne ljude. Kraj takovoga života ne cvate kuća.

Stari se mlinar zamislio iza toga i zagledao u daljinu. Njegovo lice postalo je nekako žalosno, kako sam ga rijetko vidio. Pred nama vidjele se njive, kako ih marljivi ljudi obrađuju. Samo ti ljudi nisu imali bijelih košulja i gaća, nego su bili obučeni u šarene košulje i crne hlače.

- Eto vidiš, ona crna njiva nekad. je bila Markova, on nije s nje ništa dobivao, nego je ostavio u korovu, a danas drugi dobiva na njoj svega što mu srce zaželi. Marko je propao, njegova je kuća došla na bubanj, jer je više trošio nego je privrijedio. Sada ponižen živi u trošnoj kući, a ostavio svoju lijepu bijelu zidanicu. U njoj žive drugi ljudi, ali ne govori se u njoj hrvatski.

- Pa zar ga baš piće ubilo? - pitam ja.

- A da što? Nije samo njega rakija ubila, nego mnoge njih u selu. Zar ne znaš Božu, Matu i Adama. Svi su oni tako propali. Čovjek, koji se oda piću mora propasti, jer nije ni do gležanja dorastao onome, koji ne pije.

Mene nešto steglo pri srcu. Vidio sam selo naše na umiranju i bolno me se dojmilo razlaganje staroga mlinara. Ja sam ga gledao kao tumača velike jedne istine. On se digno i pokaže rukom naokolo.

- Gledaj ova polja i ove bašče, sve je to naše bilo, a sada nije ni pola. Tu su se naša djeca igrala, tu su se naše pjesme pjevale. Sada to sve šuti u ova ozbiljna vremena i čini se, kao da naši ljudi misle o svojim pogreškama, ali nema im pomoći, dok ne budu trijezni kao i oni ljudi u šareno i crno obučeni. Više se ljudi utopilo u čaši, nego u moru.

Rastao sam se sa starim mlinarom i odlučio sam, da nikada više neću okusiti ni kapi pića.